

לקוטי שיחות

פרשת מקץ

דרך טו שיחה ב

מתורגם ללשון הקודש

- 17 ואחרות מסייעות בכך – א"כ במה אין כל אחת
18 מההוכחות בנפרד מספקת בעינינו?
- 19 (ב) טדד ההוכחות בפירושי רש"י אינו מובן כלל –
20 תחילה הוא אומר "בלשון משנה", לאחר מכן "בלשון
21 ארמי", ורק לאחר מכן הוא אומר "ובמקרא": לכאורה,
22 היתה צריכה ההוכחה הראשונה להיות מהמקרא,
23 ובמיוחד כאשר להוכחה מה"מקרא" יש מעלה נוספת,
24 ששם מופיע בדיוק אותו ביטוי המופיע בפסוקנו –
25 "נכמרו", לאחר מכן, אם הכרחי, היה צריך להביא את
26 ההוכחה מ"לשון משנה", ורק לאחר מכן – מן הגמרא
27 "לשון ארמי".
- 28 (ג) מדוע מביא רש"י את ההוכחה "בלשון משנה"
29 מ"כומר של זתיים", במסכת בבא מציעא, ולא מ"כומר
30 של ענבים"⁷, המוזכר לפני כן⁸ בגמרא – במסכת יבמות?⁹
- 31 (ד) גם "בלשון ארמי" עצמה, צריך היה רש"י,
32 לכאורה, לציין במקום את הביטוי "מכמר בישראל"
33 שבמסכת פסחים, את הביטוי "בושלי כמרא" המופיע
34 לפני כן, במסכת ברכות¹⁰.

א.

פירוש רש"י על המילה "נכמרו"

- 1 מן הפסוק "וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל אחיו"¹
2 מצטט רש"י, ב"דיבור המתחיל" השני את המילה
3 "נכמרו"² ומפרש: "נתחממו, ובלשון משנה³ על
4 הכומר של זתיים, ובלשון ארמי משום מכמר בישראל⁴,
5 ובמקרא⁵ עורנו כתנור נכמרו, נתחממו ונקמטו קמטים
6 קמטים, מפני זלעפות רעב, כן דרך כל עור כשמחממין
7 אותו נקמט ונתכווץ".
- 8 מובן מדוע צריך רש"י להביא בכלל הוכחה
9 לפירושו, שמשמעות המילה "נכמרו" היא "נתחממו":
10 כיון שה"בן החמש למקרא" נתקל כאן לראשונה
11 בתורה⁶ במילה "נכמרו", יש צורך להסביר את הפירוש
12 באמצעות הוכחה.
- 13 אך יש להבין:
- 14 (א) מדוע נזקק רש"י לשלוש הוכחות? שהרי, כמוכן
15 בפשוטות, כפי שהוסבר פעמים רבות – מובאות מספר
16 הוכחות כאשר כל אחת מהן כשלעצמה אינה מספקת

שם נאמר "תני רבי חייא" שהוא ברייתא, וגם ברייתא נכתבה "בלשון משנה (משא"כ גמ')". [וראה רפ"ו דאבות "שנו חכמים בלשון המשנה" ובמפרשים שם. וראה הר"מ שטראשון (לב"ב ו, א) שהביא כ"מ שרש"י קורא לברייתא (תוספתא) "ל' משנה"]. (ב) ועיקר: הפי' בכ"מ הוא (רבי חייא תני) שכן צ"ל בהמשנה שם.

ו"ל שלכן כותב רש"י גם תיבת "על (הכומר)" כי כוונתו לומר שכן הוא במשנה במקום "על המעטן", משא"כ ביבמות שהוא מימרא בגמ', – אבל הא גופא צ"ע, דלמה מדייק להביא מ"לשון משנה" דוקא. ולהעיר מהגירסא בדפוס שני דרש"י: "ובלשון תלמוד כו" (במקום "בל' משנה").

(8) גם ברפ"ד דמעשרות א"י "המכמר באדמה" שפי' שמטמין פירות כדי שיתבשלו. אבל רוב הגי' במשניות שלפנינו (וכ"ה בפיה"מ להרמב"ם, ר"ש, רע"ב, ועוד) ה"מכמן" – "ין" במקום "ר", והמדובר גם בשאר פירות (פיה"מ רע"ב שם, אבל בר"ש שם: זתיים) שבהם אין נוגע ענין החימום. ראה מלאכת שלמה. ולהגי' "המכמר" ראה לקמן הערה 45.

(9) צז, א. ויוקשה ביותר – כי ביאכה שם, מביא רש"י מ"כומר של ענבים", ולא מב"מ.

וצע"ק ברש"י שם שכותב "על (הכומר של ענבים)" שאינו ביבמות אלא בכ"מ. וראה לקמן הערה 48.

(10) מ, ב.

(1) פרשתנו מג, ל.

(2) בדפוס שני דרש"י וברש"י כתי' אינו מעתיק תיבת "נכמרו" עוה"פ מהכ", אלא בא בהמשך לפרש"י לפניו "מיד נכמרו רחמיו (כלומר) נתחממו". וראה לקמן הערה 36.

(3) בי"מ עד, א. [ובדפוס א' וברש"י כתי' "ובלשון משנה יש". וברש"י כתי' פי' "כומר של זתיים" גם ב"בלע"ז]. ומה שכתב "ובלשון משנה" אף שהוא בגמ' שם – ראה לקמן הערה 7.

(4) פסחים נח, סע"א. בגמ' ליתא תיבת "משום", וכן ליתא בכמה דפוסים דרש"י (כולל דפוס ראשון). וראה לקמן הערה 43.

(5) איכה ה, יוד.

(6) אף שנמצא בפרש"י לפני זה: וישלח (לג, ד) במאמר רשב"י "שנכמרו רחמיו", אבל גם שם צריך רש"י לפרשו (שלכן משנה מל' רשב"י וכותב) בתחילת ד"ה "נתגלגלו".

עפ"ז א) יומתק יותר הביאור (כפנים ס"ה) דההקדמה בפרש"י הטעם למה נכמרו רחמיו יוסף ורק אח"כ פי' תיבת "נכמרו" – כי לולא ההקדמה פי' נכמרו הוא (כבפרש"י וישלח) "נתגלגלו". (ב) ההכרח דביוסף אא"פ לפרש "נתגלגלו", שהרי אפילו עשו נתגלגלו רחמיו תיכף כשראהו משתחוה. (ג) שאין רש"י שולל פי' הת"א (בתיבת נכמרו) "אתגלגלו" (ע"ד לעיל מג, יח. לקמן מד, ז. ובכ"מ), אלא שכאן – פי' "נתחממו".

(7) בפשוטו י"ל שרש"י מביא מ"לשון משנה" והוה רק בב"מ, כי: א)

28 יש לך אח מאם, אמר לו אח היה לי ואיני יודע היכן
29 הוא, יש לך בנים, אמר לו יש לי עשרה, אמר לו ומה
30 שמם, אמר לו בלע ובכר... אמר לו מה טיבן של שמות
31 הללו, אמר לו כולם על-שם אחי והצרות אשר
32 מצאוהו. בלע שנבלע בין האומות, בכר שהיה בכור
33 לאמי (וכך ממשיך רש"י לפרש את המשמעות של כל
34 עשרת השמות, בהוסיפו בסוף את המקור לפירושו
35 "כדאיתא במסכת סוטה"17, ומסיים) מיד נכמרו
36 רחמיו".

37 ומיד קשה להבין: מדוע מקדים רש"י ב"דיבור"
38 הראשון לפרט בהרחבה את הגורם ל"נכמרו", לפני
39 שהוא מסביר ב"דיבור" השני את עצם משמעות המילה
40 "נכמרו"?
41 בפשטות צריך הסדר להיות להיפך: ראשית, נחוץ
42 לדעת מה ארע – מודו משמעות המילה "נכמרו", ורק
43 לאחר מכן מתאים להבהיר את הגורם לכך.

44 כמורכב קשה: א) מהו הקושי בפירושו של הפסוק
45 על-פי פשוטו של מקרא, שמשום כך מביא רש"י את
46 דברי חז"ל בהרחבה? לכאורה, הכל פשוט: כאשר ראה
47 יוסף לאחר תקופה של שנים רבות את בנימין, בהיותו
48 אחיו היחיד "מאמו", אשר לא היה לו קשר למכירתו
49 וכדומה, הרי "נכמרו רחמיו".

50 ב) אף אם נאמר, שרש"י מוכרח להסביר שיחד עם
51 זאת התנהל דו-שיח בין יוסף לבנימין, כפי שמספרים
52 חז"ל – די היה לצטט את תחילת הסיפור בלבד,
53 "שאלו יש לך אח וכו'", ולציין¹⁸ את המקור¹⁹ –
54 "כדאיתא במסכת סוטה"²⁰ – ששם ניתן למצוא את כל
55 הפרטים²¹. מה מוסיפה כל ההרחבה, ובמיוחד ביאור
56 כל השמות, להבנת הפשט של הפסוק²²?

1 ה) יותר מזה, צריך להבין מדוע מביא רש"י בלשון
2 "מקרא" פסוק מ"איכה", כאשר המילה "נכמרו"
3 מופיעה כבר ב"מלכים"¹¹ וב"הושע"¹² – אשר לא זו
4 בלבד שהם קודמים בסדר הספרים בתנ"ך¹³, אלא הם
5 אף מתאימים יותר להוות הוכחה, עקב משמעותם של
6 הביטויים, הדומים למשמעות הביטוי בפסוקנו: הן
7 הביטוי "נכמרו רחמיה" במלכים והן "נכמרו נחומי"
8 בהושע מופיעים בקשר לרגש שבלב, בדיוק כמו
9 הביטוי "נכמרו רחמיו" שבפרשתנו. ואילו הביטוי
10 "עורנו כתנור נכמרו" שב"איכה" מופיע בקשר לעור,
11 וזהו דבר שונה לחלוטין.

12 ו) בהביאו את ההוכחה "עורנו כתנור נכמרו"
13 מצטט רש"י את המשך הפסוק: "מפני זלעפות רעב".
14 ולכאורה, אין זה קשור לענין, ומיותר לציין זאת
15 בהוכחה¹⁴. כפי שאכן רואים בהוכחות האחרות,
16 מלשון "משנה" ו"ארמי", שרש"י אינו מצטט¹⁵ את
17 המשך הענין.

18 ז) יותר מזה קשה להבין את הסברו של רש"י
19 בסיכום הפירוש "כן דרך כל עור כשמחחממין אותו
20 נקמט ונתכווץ" – מהו הקשר של דברים אלו
21 לענייננו¹⁶?

22 ח) בכל מקרה, היה צורך לכתוב מילים אלו "כן...
23 ונתכווץ" מיד לאחר "קמטים", ולא להפסיק באמצע
24 הסברו של רש"י על ידי המשך הפסוק "מפני זלעפות
25 רעב"?

ב.

פירוש רש"י על "כי נכמרו רחמיו", והשאלות על כך
26 כדי להבין כל זאת יש להסביר את פירוש רש"י
27 ב"דיבור המתחיל" הקודם, "כי נכמרו רחמיו": "שאלו

ואם ה' כוונתו בכתבו "כן דרך כו" לברא הכ' בפרשתנו – לא ה' מביאו
בביאור קרא דאיכה (שהמדובר בעור) ובסיים פירושו, אלא ה' כותבו
בהתחלת פי'.

(17) לו, ב (בשינויים).
(18) עד"ז הוא בדפוס ראשון דרש"י שלאחר התיבות "והצרות
שמצאוהו" מסיים "כדאיתא בסוטה", ומשמיט הפירוש של השמות.
וברש"י כת" מובא הפי' של ב' שמות הראשונים ומסיים "וכו' כדאיתא
במס' סוטה".

(19) ראה לקמן הערה 22.
(20) ועד"ז פירש"י בסוף פי' חוקת שמביא רק התחלת הגמ' "עקר
טורא בר תלתא פרסי וכו' ומציין (לפנ"ז) ל"פרק הרואה (בברכות)".

(21) או שרש"י יכול להביאו בויגש (מו, כא) כשהכתוב מפרט שמות
בני בנימין.

(22) גם צלה"ב: למה מביא רש"י ומדייק כדאיתא במס' סוטה,

(11) מ"א ג, כו.

(12) יא, ח.

(13) ראה ב"ב (יד, ב) סדרן של נביאים כו' סידרון של כתובים כו'.

(14) וכמו בראב"ע כאן שמביא רק התחלת הכתוב.

(15) אבל ראה לעיל הערה 7 ולקמן הערה 43.

(16) לכאו' ה' אפ"ל שמסיום רש"י מבוזאת השיכות ד"נכמרו –
נתחממו" להמשך "ויבקש לבכות", שעי"ז שנתחמם "נקמט" ונתכווץ
הלב ומביא לבכי [וראה ערוך השלם שכ' דיפה פי' רש"י בפרשתנו
"נכמרו נתחממו ונקמטו קמטים קמטים" והביא ראי' מן כומר של זתים
ומכמו בשרא (ועפ"ז) מקשה אבל בב"מ ובפסחים כו' פרש"י הוחמם
חימום כו'].

אבל דוחק גדול הוא, שהרי מפורש ברש"י "כן דרך כל עור" (ולא
הרגש הלב).

ופשוט שרש"י בדבריו כאן העיקר הוא: נכמרו – נתחממו (ותו לא).

29 לאחיו, ובמיוחד בנוכחותם של האנשים שסבבו אותו,
30 הסתיר יוסף, כמשנה למלך, את התרגשותו, ולא הביע
31 אותה כלפי חוץ, כפי שרואים שגם לאחר מכן, כאשר
32 "ויבקש לבכות" הרי אז "ויבוא החדרה ויבך שמה".
33 ולפיכך אכן אין מוצאים בפרשה כולה ביטוי
34 להתרגשות יוסף, ובמיוחד בכי וכדומה²⁶, למרות
35 שבמשך שיחתו עם אחיו הוא ראה ושמע דברים רבים
36 אשר בוודאי הביאו אותו לידי התרגשות²⁷ – צערו של
37 אביו וכדומה, אלא שלא הביע זאת מפני הנהגתו
38 התקיפה²⁸.

ד.

השיחה בין יוסף לבנימין אודות ילדי בנימין גרמה
ל"מיד נכמרו..."

39 וכיון שכך הכרחי לומר, ממשמעות הפסוקים
40 והמשכם, שלאחר "וירא (יוסף) את בנימין... ויאמר
41 אלקים..." התרחש מאורע אחר שהשפיע יותר מאשר
42 "וירא את בנימין".
43 כיון שהתורה אינה מציינת במפורש מה היה הדבר,
44 הכרחי לומר שהיה זה בהמשך ל"אלקים יחנך בני",
45 בהמשך לברכות של בנימין מאת הקדוש-ברוך-הוא,
46 אשר יש להן קשר והשפעה על יוסף, ובמיוחד לגבי
47 יחסו אל בנימין כ"אחיו", שהרי ענין זה הביא לידי
48 "נכמרו רחמיו אל אחיו". לפיכך מוכרח רש"י להביא
49 את כל ההרחבה בדבריו, החל מ"יש לך אח מאס",
50 כנאמר בתחילה "אחיו בן אמו" דוקא.
51 אך צריך להיות לכך קשר גם לבני בנימין, כיון
52 שהדבר ארע בהמשך ל"אלקים יחנך בני", ולפי פירוש
53 רש"י הכוונה היא בדומה ל"חנן אלקים את עבדך" –
54 יעקב – שבפסוק זה מדובר אודות "הילדים"²⁹, אך לא
55 אודות הילדים כשלעצמם, אלא על ההתרגשות
56 והאחזה שהם גורמים בין יוסף לבין בנימין, אשר

1 במילים אחרות: היכן נרמז כל זה ב"פשוטו של
2 מקרא", אשר את זה מפרש רש"י?
3 (ג) ועיקרו: כיצד קשורים לכאן בכלל בני בנימין?
4 שעליהם מסופר בפרשת ויגש!
5 (ד) מדוע מוסיף רש"י ומדייק "מיד נכמרו רחמיו",
6 ומהו המקור לכך, שהרי רש"י אינו מצטט מן הפסוק
7 את המילה "וימהר"?

ג.

ראיית בנימין לא היתה הגורם ל"נכמרו..."

ההסבר לכך הוא:

9 אין לומר, כפי שנראה במבט שטחי, שיוסף "נכמרו
10 רחמיו... ויבקש לבכות" מפני ראותו את בנימין, כי אם
11 כך צריך היה כל זאת להתרחש מיד לאחר "וירא יוסף
12 אתם את בנימין", כנאמר בתחילת הפרשה²³, ובמיוחד
13 כאשר נאמר שהיה זה באופן של "וימהר יוסף",
14 או לפחות, בסמוך לאחר "וישא עיניו וירא את
15 בנימין אחיו בן אמו"²⁴, כנאמר בסוף הפרשה, כאשר
16 התכנסו השבטים יחד עם יוסף בביתו.
17 אך כיון שהתורה מספרת, שאפילו לאחר הפעם
18 השניה של "וירא" שאל יוסף "הזה אחיכם" ולאחר
19 מכן אמר "אלקים יחנך בני", ורק לאחר מכן נאמר
20 "נכמרו רחמיו" הרי זאת הוכחה, שלא "וירא" גרם
21 ל"נכמרו" עד כדי "ויבקש לבכות".
22 והסיבה לכך מובנת בפשטות: יוסף, בהיותו משנה
23 למלך תקופה ארוכה כל כך, במצב של "ובלעדיך לא
24 ירים איש את ידו ואת רגלו" "רק הכסא אגדל ממך"²⁵,
25 נהג בוודאי בתקיפות ובעוז, ובמיוחד כלפי אחיו הוא
26 השתדל בוודאי להיראות כתקיף וקשוח. לפיכך, למרות
27 שבראותו את בנימין "אחיו בן אמו" התעוררה בקרבו
28 התרגשות עזה, הרי בוודאי, לפני הציגו את עצמו

מתחרטין (פירש"י), אבל שם: א) לא "נכמרו רחמיו", ולכן ב) לא הוצרך לילך "החדרה" ולרחוץ פניו ככאן. ורק ש"יטב מעליהם – נתרחק מעליהם שלא יראוהו בוכה" (פרש"י) "וישב אליהם". וראה ער"ז אברבנאל כאן.

27) וכמו תיכף כאשר באו אחיו "וישתחו לו אפים ארצה.. ויזכרו יוסף וגו'" (מב, ר"ט); מה שאמרו לו (שם, יג) "שנים עשר עבדיך אחים אנחנו גוי והנה הקטן גוי"; שיעקב עודנו חי (מג, כח). וכיו"ב.

28) וביתו לבין עצמו אפשר לומר שבכה ער"ז, ואין הכתוב צריך לספרו.

29) וישלח לג, ה.

שמדובר כמ"פ דאם רש"י מציין ומפרט מקור וספר מסוים כוונתו להדרש כמ"ש במקום שהוא דוקא ולשלול מדרו"ל במק"א – ובנדו"ד דרש השמות נמצא בכ"מ בדרו"ל: תיב"ע ויגש שם. תנחומא שם ד' (ותנחומא באבער שם). ב"ר שם (פצ"ד, ח). יל"ש פרשתנו רמז קנ. ויתירה מזו: במס' סוטה הובא ד"ק דרש השמות, ואילו במדרשים הנ"ל הובא דרש השמות בהמשך להמאורע דכאן והשקו"ט בין בנימין ויוסף, כבפירוש"י (אף כי בשינויים).

23) פרשתנו מג, טז.

24) שם, כט.

25) פרשתנו מא, מד. מא, מ.

26) מלבד בכ' (מב, כד) "ויסב מעליהם ויבך" – לפי ששמע שהיו

- 1 על-כן דוקא על-ידי-זה נגרם "נכמרו רחמיו אל אחיו".
 2 לפיכך אומר רש"י שבין יוסף לבנימין התנהלה שיחה,
 3 אשר עוררה את רגשי האחוה³⁰ באופן בלתי-רגיל, עד
 4 אשר שיחה זו השפיעה בהכרח על יוסף, למרות
 5 הנהגתו התקיפה, להגיע לידי "ויבקש לבכות".
 6 בכך מובן מדוע מביא רש"י בהרחבה את הדברים
 7 "שאלו... אמר לו..."³¹, ואת הפירוש של כל שם
 8 בנפרד, כי "יחנך" סתם, בשלימות – עם כל הפרטים
 9 – מהווה את הסיבה ל"נכמרו רחמיו". כל פרט חשוב
 10 כדי לעורר את האחוה והרגש המיוחדים שבין בנימין
 11 ליוסף³². כי, למרות שבנימין היה בזמן מכירת יוסף רק
 12 בן תשע (עשר) שנים בערך³³, הרי במשך כל השנים
 13 הללו הוא לא הפסיק להרהר אודות יוסף, אחיו בן
 14 אמו, ואודות צרותיו, עד כדי כך שביטא את צערו
 15 בשמות ילדיו. ויותר מכך, צערו מובע בשמות כל
 16 עשרת ילדיו, ובכל שם באופן אחר של געגועים, צער³⁴

- וכדומה – על שם אחי והצרות אשר מצאוהו, כך
 שבהזכירו ילד כלשהו מילדיו, הוא יזכיר את אחיו בן
 אמו³⁵.
 ורק לאחר כל זה, ניתן להבין מדוע לא יכול היה
 יוסף להמשיך בתקיפותו, וכפי שמדייק רש"י "מיד
 נכמרו רחמיו".
 ה.
הגורם ל"נכמרו" מבהיר את משמעות המילה
 בכך מובן מדוע מפרש רש"י תחילה, ובהרחבה,
 את הגורם ל"נכמרו", לפני הסבירו את המילה "נכמרו"
 עצמה – כי דוקא פירוש זה, שהכרחי על פי פשוטו
 של מקרא, מבהיר את משמעות המילה "נכמרו"³⁶:
 כיון שצריך להיות מדובר כאן על התרגשות מיוחדת
 ביותר אצל יוסף, חזקה הרבה יותר מאשר הרגש
 שהתעורר בעקבות "וירא (יוסף) את בנימין אחיו"
 כדלעיל, הרי מובן, שהמשמעות של "נכמרו" היא

הדגישו במיוחד האחוה של בנימין ויוסף.
 והשינויים שבמדרש השמות שבין פרש"י ומס' סוטה (גרא: בפרש"י
 – שנתגייר באכסניא, ובסוטה – שגר כו'. מופים: בפרש"י – מפי אב
 למד, ובסוטה – ליתא) – י"ל, שכן היתה גירסתו במס' סוטה, או שמופדש
 כן דברי הגמ'. ובדפוס ב' דרש"י הובא כגירסת הגמ' שלפנינו, וגם האיכא
 דאמרי בהשם "וארד". ואכ"מ.
 (35) עפ"ז – בנימין ועשרה בניו – כולם מזכירין את יוסף אחיו. ועפ"ז
 יש לבאר (עכ"פ ע"ד "הרמז המתיישב בפש"מ"): א) למה מעתיק רש"י
 גם האריכות "א"ל יש.. שמם", והול"ל בקצור: יש לך בנים א"ל בלע
 ובכר וגו'. ב) בד"ה אלקים (שלפני זה) למה מעתיק מהכתוב גם תיבת
 "בני", ובפי' – גם התיבות "את עבדך"
 – ונקודת הביאור: מדכתיב "את עבדך" מודגש שאין יעקב בכלל,
 ו"חנן" שייך רק על אחד עשר השבטים, מדכתיב "יחנך בני" – כולל
 (ובפש"מ אדרבא – העיקר קאי על) בנימין, אלא שלשון ברכה "יחנך"
 – שייך לברכת בנים כפננים,
 ולכן כשרדייק "יש לי נעשרה" – הרי גם בזה "יחנך" דיוסף בדומה
 ל"חנן" דיעקב – יא' אנשים.
 ועפ"ז גם יומתק: א) לכאורה "בני" מיותר. ב) בחירת תואר
 החביבות כאן – "בני".
 (36) ועפ"ז יובן ויומתק שאפשר להיות כ"ז בהמשך (בד"ה) אחד
 וכגאירסא (הובאה בערה 2) דליתא ד"ה חדש ד"נכמרו".

(30) דהרי הכתוב מדגיש "כי נכמרו רחמיו אל אחיו".
 (31) וע"פ המבואר בפנים מובן ג"כ שלא כתב רש"י ע"ז "ורבותינו
 דרשו" וכיו"ב, וגם הציון "כדאי' במס' סוטה" שבסוף פירושו הוא רק
 על דרש השמות (ולא על תחילת פירושו), כי גם פרטי השקו"ט*
 מסבירים פש"מ, וגם התחלה "יש לך אח מאם**" ובנימין אמר לו
 "את ה' לי כו".
 (32) ראה ביאורה"ז (דלקמן הערה 59) "יחם לבבנו.. שיתמרמר בלבנו
 בראותו בעצור זולתו כמ"ש כי נכמרו רחמיו".
 (33) דהרי יוסף נמכר בהיותו בן י"ז שנה, ויוסף נולד לפני שעבד
 יעקב שש שנים בצאן לבן (פרש"י תולדות כח, ט), ובנימין נולד בא"י
 (וישלח לה, טז ואילך ובפרש"י שם יח) אחר שש שנים הנ"ל, ואחר היותו
 בדרך "ח חדשים (פרש"י שם, לג, יז. וברש"י ישן (תולדות שם): שתי
 שנים ששה בדרך).
 (34) ולכן הביא רש"י דוקא ממס' סוטה, כי מכיון שמהפסוק מוכח
 ש"נכמרו רחמיו אל אחיו" – רק במס' סוטה מבואר איך שכל שם הוא
 או "ע"ש אחי" ומעלותיו, או "הצרות אשר מצאוהו". משא"כ בתנחומא
 וב"ר, שא' או ב' מהשמות אינו מטעם זה (וראה עוד לקמן הערה 38).
 וכן בסוטה דוקא סדר הדברים בתחלה ע"ד אחיו בן אמו ואח"כ
 ע"ד בנים המרומזים ב"יחנך" – כמו שהוא הסדר בקרא כנ"ל.
 עי"ל (אלא שאינו ע"ד הפשט) כי במס' סוטה מבואר שיו"ד בנים
 אלו של בנימין שייכים ליוסף – "הי' ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים..
 ואעפ"כ יצאו מבנימין אחיו וכולן נקרא על שמו". ויומתק ביותר שהם

* בדוחק אפ"ל שאין פרטי הדברים מוכרחים בפש"מ, אלא מכיון שמוכח שר"י כאן דיבור מיוחד ע"ד אחוה כו'. מביא רש"י מ"ש רז"ל (בשנינויים – ראה בשוה"ג
 הבא). ואינו צריך להקדים "רבותינו דרשו" וכיו"ב, כיון שהענין ע"פ מוכרח בפש"מ.
 אבל בנדון כזה שאין הפרטים מוכרחים בפש"מ ה"ל לציין המקור לפירושו. ועוד וניקח – ה"ל לקצר בהם, כנ"ל.
 ** במד"ד ותנחומא ליתא התחלה זו, אלא שהתחיל לשאול "אית לך בן" (ב"ר). או "יש לך אשה" (תנחומא). ורק לאחר ששאלו מי שמע שמות כו' א"ל בנימין
 "כולם על אחי בן אמי כו'" (תנחומא). ובב"ר בשינוי ל'. (וביל"ש שם הובא בשאלת יוסף "יש לך אח" ונע"ד"ו הוא בכת"י ב"ד (הוצאת אלבעק) בפצ"ג). אבל שם
 מתחיל "והי' שואל לו עד שהגיע לענין אחיו" – יודוע שהקו"ט האם ראה רש"י היל"ש). אבל מכיון שהדיבור הי' ע"ד האחוה (נכמרו רחמיו אל אחיו) וכי' – יומתק
 בפש"מ לומר שר"י הדבור ג"כ ע"פ הסדר בקרא. בתחלה "אחיו בן אמו" – לשאול "יש לך אח כו'" ואח"כ "יחנך" – יש לך בנים כו'. כפננים.

20 המופיע בקשר לענין אחר, שמהותו מצביעה דוקא על
21 המשמעות "נתחממו".

22 הוכחה ראשונה מביא רש"י מ"לשון משנה (שהיא
23 לשון הקודש, בדומה ללשון הפסוקים) על הכומר של
24 זיתים". "כומר" הוא הכלי שבו מוחזמים את הזיתים,
25 ומכך מובן שמשמעות הביטוי "כומר" – "נכמרו" היא
26 חמימות.

ז.

הצורך בהוכחה מ"לשון ארמי"

27 אך ההוכחה מ"כומר" בלבד אינה הוכחה מושלמת,
28 כי ניתן עדיין לשאול: אם לא נאמר בשום מקום
29 בודאיות, ש"כומר" הוא מלשון חמימות, כיצד נקבע
30 שכלי זה נקרא "כומר" משום ההתחממות? ייתכן שזהו
31 שם הכלי מסיבה אחרת?

32 לכן מביא רש"י הוכחה נוספת מ"לשון ארמי" –
33 "מכמר בישראל". שם רואים בכירור ש"מכמר" היא
34 פעולת⁴³ החימום⁴⁴ – ו"לשון ארמי" מוכיחה על
35 "לשון המשנה", כשם שהגמרא בכלל מבארת את
36 המשנה, אשר היא בדומה ללשון המקרא, שגם המילה
37 "כומר" היא מאותו שורש של חמימות⁴⁵, כיון שזוהי
38 מטרת הכלי.

1 "נתחממו", התרגשות חמה ועזה – ולא כתרגום
2 אונקלוס "נכמרו: אתגוללו"³⁷ – התרגשות רגילה³⁸.

ו.

"נכמרו" כאן – התרגשות מיוחדת

3 אך רש"י אינו מסתפק בכך, כי גם אם ממשמעות
4 הפסוקים מובן שהמשמעות של "נכמרו רחמיו" היא
5 התעוררות חזקה יותר מאשר "אתגוללו", עדיין אין
6 זאת הוכחה שהמילה "נכמרו" כוללת בתוכה משמעות
7 של "נתחממו", ולא פירוש דומה אחר. לכן מביא רש"י
8 הוכחה למשמעות המילה.

9 לפי זה מובן בפשטות מדוע אין רש"י מביא
10 הוכחה מ"נכמרו רחמיה" במלכים, ומ"נכמרו נחומי"
11 בהושע: דוקא משום שגם שם מדובר על הרגשה
12 בלב כבפסוקנו, הרי אי אפשר להביא זאת כהוכחה
13 ברורה, שכוונת המילה "נכמרו" כאן היא
14 "נתחממו"³⁹ – אף אם נאמר שגם שם הכרחי לפי
15 הענין בכלל שמדובר על התרגשות עזה⁴⁰, כי במה
16 משמעות זו של המילה הכרחית יותר שם מאשר
17 בענינו? והראיה: בתרגום⁴¹ נאמר גם שם, בדיוק כפי
18 שנאמר כאן: "אתגוללו"⁴².

19 לפיכך חייב רש"י להביא הוכחה מביטוי זהה

השבושר נפעל – חימום הבשר (משא"כ "כומר"). וי"ל שלכן (לכמה גי') הביא רש"י גם התיבה "משום", כי "מכמר בשרא" כשלעצמו, אפשר לומר שפירושו הוא שפועל חימום הבשר, אבל הלי' "משום" משמע שמרמזו (גם) לתוכן הגמי' שם, שמחלוקת היא אם חוששין שהבשר יתחמם (מעצמו) או לא, עיי"ש ובפרש"י.

44 ועפ"י יומתק מה שבהושע פרש"י רק "נתחממו בל' ארמי" (ולא הביא גם לי' משנה) כי (נוסף ע"ז שיי"ל שסומך על פי' בפרשתנו ואינו צריך לכפול עזה"פ כל הפרטים, הנה) בלשון ארמי "מכמר" פירושו "נתחממו" ככפנים. ולכן ביבמות שם בפירושו (ד"ה כומר) פי' "כמו מכמר בשרא" (-היינו דזה מבאר פי' כומר שם) * ובפסחים שם על "מכמר בשרא" כי רק "ודומה לו על הכומר של זיתים". ועפ"ז מובן מה שבדרושים (נסמן לקמן הערה 56) עה"כ כי נכמרו, שמבואר דנכמרו הוא חמימות, מובא רק "נכמרו מלי' מכמר בשרא".

45 עפ"ז י"ל עוד טעם מה שהביא רש"י "כומר של זיתים" ולא דרפ"ד דמעשרות – דגם אם גרסי' שם "המכמר" (כירושלמי וכ"ה בערוך ועוד) ומדובר בזיתים – הרי קאי שם בהפועל, ופי' טומן זיתים כדי שיתחממו כו' (ר"ש. פי' מהר"י בן מלכי צדק שם. וראה פ"מ בירוש'). משא"כ בכומר של זיתים שבכ"מ, שר' חייא תני "במתני' בלשון כומר לומר שכבר נתחממו" (פרש"י ב"מ שם ד"ה על הכומר כו'). וראה לקמן הערה 51.

37 וכ"פ במדרש שכל טוב. ובת"י "רחשו רחמיו", ובפי' יונתן "שעיניו נענוע ונדוד כו'", אף שבתרגום במלכים והושע הוא "אתגוללו", כדלקמן בפנים.

38 ולכן לא הביא דרש השמות ממדרש תנחומא, ששם מסיים "באותה שעה נתגלגלו רחמי יוסף". ובב"ר אין בכלל הסיום שהדיבור הנ"ל הביא ל"נכמרו רחמיו כו'".

39 ופרש"י בהושע שם "נתחממו כו'", כי פי' לשיטתו (וסמך על מה שכבר הכריח) כאן.

40 ברד"ק בהושע שם פי' "נתגלגלו.. וכן ת"י ואונקלוס ויש מפרשים נתחממו". ובס' השרשים שלו (ערך כומר) הביא הכ' דפרשתנו ושבהושע, וכ' "פירוש נתגלגלו והמו כתרגומו, או פירוש נתחממו". ובס' השרשים לר"י בן גנאח הביא הכ' דפרשתנו ודמלכים והושע ופי' רק "כמו המו". ואכ"מ.

41 במלכים ובהושע.
42 אבל לאחר שכבר פי' כאן אינו צריך לפרשו עזה"פ במלכים, כי שם הם אותם הלי' והענין "נכמרו רחמיו", משא"כ בהושע: א) שהלי' היא "נכמרו נחומי". ב) מדובר בהקב"ה.

ולהעיר שגם הרד"ק בפי' לני"ך פי' רק בהושע (הובא לעיל הערה 40) ולא במלכים שלפנ"ו אלא שצריך בירור מי מהם פי' הרד"ק ראשונה בזמן.

43 ועוד: כאן פרש"י "נתחממו" נפעלו, וגם מכמר בשרא הוא

(* ומה שבב"מ ב"כומר של זיתים" לא הביא "מכמר בשרא" כמקור לפירוש "כומר" – כי הובא שם בגמרא לפנ"ו תיבת "מכמר".

22 כתנור נכמרו", שגם כאן המשמעות, לפי רש"י, היא
23 "נתחמרו".

24 אך כיון שאת המילה "נכמרו" שם ניתן לפרש
25 מלשון "נשחרו", ואכן כך מסבירים מפרשים אחרים⁵²,
26 מביא רש"י כהוכחה לפירושו את המשך הפסוק "מפני
27 זלעפות רעב":

28 אמנם, רעב עלול לגרום לכך שה"עור" ישחיר, אך
29 כיון שהפסוק מקשר זאת שוב בסופו, בנוסף להשוואה
30 הקודמת "כתנור", עם המילה "זלעפות", אש וחום⁵³,
31 מחייב ההגיון, שהמשמעות של "נכמרו" כאן היא
32 "נתחמרו".

:

ההסבר לכך שההוכחה מלשון המקרא מובאת בסוף

33 אך אם משמעות הפסוק "עורנו כתנור נכמרו", היא
34 שה"עור" רק "מתחמם" עקב הרעב, נשאת השאלה:
35 במה מתבטאים כאן היסורים הנוראים שהנביא מקונן
36 עליהם? לכן מבאר רש"י, שהמילה "נכמרו" אינה
37 מכילה כאן רק את המשמעות של "נתחמרו", כי אם
38 גם את המשמעות "נקמטו קמטים קמטים"⁵⁴ כי "כן
39 דרך כל עור כשמחממין אותו נקמט ונתכווץ". ולפיכך,
40 כאשר נאמר בתורה שהעור התחמם, אין צורך לפרט
41 את היסורים הנוראים הכרוכים בכך, כי כך "דרך כל
42 עור כשמחממין אותו נקמט ונתכווץ", וכבר ניתן להבין
43 עד כמה גדול העינוי הכרוך בכך.

לפי זה מובן מדוע מביא רש"י הוכחה זו רק בסוף

ה.

אין הוכחה ברורה ממוקומות קודמים בגמרא

1 לפי זה מובן מדוע לא מביא רש"י את ההוכחה
2 מהביטוי "כומר" המופיע במקומות קודמים בגמרא⁴⁶:
3 הביטוי "כומר של ענבים", שבמסכת יבמות, מופיע
4 בהמשך לדברי הגמרא שם: "דובב שפתי ישנים,
5 כומר של ענבים. מה כומר של ענבים, כיון שמניח
6 אדם אצבעו עליו מיד דובב, אף תלמידי חכמים..." –
7 ולכן אף אם נסתייע ב"מכמר בישראל", אין הוכחה
8 ברורה מ"כומר של ענבים" שהכוונה היא מלשון
9 חמימות, כי לפי תוכן הענין ניתן להבין שה"כלי" אינו
10 נקרא "כומר" עקב פעולת החימום, אלא מפני
11 שהענבים לחוצים בו ולפיכך היין תוסס וניגר מן
12 הענבים⁴⁷, וניתן היה לחשוב, שזוהי משמעות המילה
13 "כומר"⁴⁸.

14 גם מהביטוי בארמית "בושלי כמרא" שבמסכת
15 ברכות אין הוכחה שמשמשים במילה זו דוקא בקשר
16 לפעולת חימום, משום ששם, זהו תואר לתמרים⁴⁹,
17 ואין זו הוכחה שניתן להשתמש בביטוי "כמרא", אף
18 אם זהו שם תואר של חמימות⁵⁰, כפועל ונפעל⁵¹.

ט.

ההוכחה מהמשך הפסוק "מפני זלעפות רעב"

19 כיון שהמילה המופיעה כאן היא "נכמרו", רוצה
20 רש"י להביא הוכחה גם ממילה זהה בדיוק בתורה –
21 ולכן הוא מביא גם את ההוכחה מ"ובמקרא עורנו

51 בערוך הביא כל המקומות הנ"ל, דמעשרות דברכות כו'. אבל פי' בכ"מ באו"א: במעשרות כו' פי' טוונן כו', בפסחים – מכמר כמו כימוש כו'. ובערה"ש כ' שדעת הערוך הוא שכומר הוא טוונן ודעת רש"י שהו"ע חימום ושריפה עיי"ש. ולהעיר דגם בל' לא ינמו בארמה בכ"מ (פט, ב), הרי בערוך פי' טוונן הויתים כו' (כר"ש וכו' שבהערה 45), ובפרש"י שם "יחונם שמטמינם בעפר חם".

52 לדוגמא – בספר השרשים לרד"ק, ומביאו בהמשך להפי' דנכמרו רחמיו: "ויהי' קרוב לענינו עורנו כתנור נכמרו, שפירושו נשחרו".

53 פרש"י איכה שם. ובסי' השרשים לרד"ק – ערך זלעפה – (וכן בפ"י לתהלים יא, ו) כ' ענינם ענין בעתה ורעדה או ענין השריפה. אבל גם לפי רעדה אי"ז שייכות במיוחד לזה שיפעול שחורות העור. ולהעיר מפ"י הראב"ע לאיכה שם דנכמרו פי' "כמו יעברו ויקרו ונכמרו כי נכמרו רחמיו" (ע"ד פי' בפרשתנו). ופי' זלעפות "כמו ורוח זלעפות כטעם סערה".

54 ובתרגום שם "עורנו משטנו היך תנורא אתקדרו כו'".

46 עו"ל: א) דבב"מ הוא עיקר מקום הענין והסוגיא, משא"כ ביבמות שהוא רק דרך אגב – מזה כומר של ענבים כו'. ב) עיקר המציאות דכומר הוא בותים, משא"כ בענבים דאין רגילות למכמר ענבים (תוד"ה תני – ב"מ שם). וראה פרש"י בכורות שבהערה הבאה.

47 וראה פרש"י שם ד"ה כומר. ולהעיר מפרש"י בכורות (לא, ב) ד"ה כומר ענבים "שאוספן בכלי... שידחקו ויתבשלו" (ולא כתב "שיתחממו" ככפירושו ביבמות ובב"מ במשנה (עב, ב)).

48 ומה שבאיכה הביא רש"י "וכן כי נכמרו רחמיו ובלשון הגמרא יש הרבה על הכומר של ענבים מכמר בשרא" – הוא כי שם לא בא להכריח פירושו, ולכן לשונו "וכן" ולא כמו שכתב כאן. ולכן כתב שם "יש הרבה על הכומר של ענבים כו'..." – כי לאחר שכבר הכריח פירושו כאן מביא שם הדוגמא הראשונה שבש"ס. אבל צע"ק הלי' "על" (כנ"ל הערה 9) ולכן מסתבר יותר כמו שמבואר בהערה 54.

49 היינו שזהו השם שלהם.

50 ראה פרש"י שם ד"ה בושלי כמרא.

(* ולהעיר שבמדרש איכה שם "חד אמר כאילין כמריאתא" ובמת"כ שם: ככומר זה של ענבים שהוא חס כו', אבל ראה יפה ענף שם.

28 וזה מעורר גם למעלה את מדת הרחמים, שמעלתה
29 על מדת החסד היא ענין החמימות.
30 כפי שלמטה, מדת החסד כשלעצמה משפיעה טוב
31 וחסד כי מטבע הטוב להיטיב, אך זוהי השפעה
32 הנקראת מים, השפעה מתוך קרירות. לעומת זאת
33 הגבורה היא ענין של חמימות ורשפי אש, ולכן נובעים
34 מכך כעס ורוגז וכדומה. אבל מדת הרחמים, למרות
35 שבמהותה היא טוב וחסד, יש בה גם את החמימות של
36 מדת הגבורה. כי בראותו את צער וזולתו "יחס לבו
37 בחמימות רשפי אש" והוא מתעורר ברחמים על זולתו,
38 וזה מביא לידי השפעה של חסד מתוך חמימות,
39 בתשוקה עזה יותר מאשר חסד בלבד, ולכן רחמים היא
40 המדה הממוצעת בין חסד לבין גבורה, כי היא כוללת
41 את שתי המדות הללו⁵⁹.

י.ב.

משמעות הדברים בעבודה הרוחנית של האדם

42 התעוררות רחמים זו וההשפעה הנגרמת על-ידי-זה
43 רמוזה ב"כומר של זיתים", שהכוונה היא, כאמור,
44 שזיתים מתחממים ויוצא מהם שמן.
45 משמעות הדברים בעבודה הרוחנית היא⁶⁰: הזיתים
46 הם מרים⁶¹, וזוהי מרירות הנפש, הבאה על ידי
47 ההתבוננות במעמדו ובמצבו כדלעיל. וכאשר זה באופן
48 של "כומר של זיתים". כלומר, שהמרירות היא
49 בחמימות, שהאדם מרגיש היטב כמה רע ומר לו, והוא
50 מעורר רחמים על נפשו, שזוהי גם המשמעות של
51 כתישת הזית,
52 אז מתגלה גם מלמעלה הדרגה של שמן הטוב –
53 חכמה עלילה – דרגה של רחמים עליונים⁶².
54 וזה מביא לידי גילוי אלקות בנפשו. כלומר, גילוי

1 דבריו, למרות שזוהי "לשון מקרא" ולמרות שזהו
2 ביטוי זהה בדיוק לביטוי "נכמרו" שבפרשתנו: כיון
3 שמשמעות המילה "נכמרו" היא גם "נקמטו...".
4 ואדרבה, זוהי המשמעות העיקרית של הפסוק⁵⁵, הרי
5 אין מכאן הוכחה שלמילה "נכמרו" יש משמעות
6 מדוייקת של "נתחממו".

יא.

מדת הרחמים על הנשמה האלקית

7 מ"יינה של תורה" אשר בפירוש רש"י:
8 בתורת החסידות⁵⁶ מוסבר על הפסוק "וימהר יוסף
9 כי נכמרו רחמיו אל אחיו", שיהודים נקראים בשם
10 יוסף, כנאמר⁵⁷ "נוהג כצאן יוסף". יהודים – "יוסף" –
11 צריכים לעורר רחמים רבים על דרגת בנימין, בן אוני,
12 בהתבוננותם עד כמה עצומה ירידתה של הנשמה, אשר
13 ירדה למטה מטה, ולרחם על הניצוץ האלקי שבנפשו
14 של היהודי.
15 וזה נרמז בפרטי הדברים של פירוש רש"י על
16 המילים "כי נכמרו רחמיו", ואף הסדר מדוייק בכך,
17 שפירוש זה מופיע לפני ביאור המילה "נכמרו" –
18 נתחממו": ראשית צריכה להיות ההתבוננות ב"אחי
19 והצרות אשר מצאוהו", בתחילה יש להתבונן במעלת
20 הנשמה מצד עצמה, שהיא בבחינת "אחי", וקשורה
21 תמיד לאלקות. לאחר מכן "הצרות אשר מצאוהו",
22 ההתבוננות בירידתה, עד כדי "נבלע בין האומות..." –
23 בגוף ובנפש הבהמית, ואף למטה מכך.
24 וכאשר ההתבוננות היא באופן כזה, בכל עשר
25 הבחינות הרמוזות בעשרת השמות ועניניהם, אז מגיעים
26 לידי "נכמרו" – נתחממו", הלב מתחמם בחמימות של
27 רשפי אש עם מרירות אמיתית על מעמדו ומצבו⁵⁸,

הערה (31). וראה גם לקו"ת בהעלותך (לה, ב) שבהערה הבאה. סה"מ תקס"ח ס"ע תצח.

(60) ראה לקו"ת בהעלותך ל, ב*. ל.א. רע"א.ב. לה, א.ב. לו, ב. וראה גם ת"א פ' רשתנו לה, ד. תצוה פא, סע"ג ואילך. קי, ד. סה"מ תקס"ח ע' תקה ואילך.

(61) ראה עירובין יח, ב. (הובא בפרש"י נח ח. יא).
(62) מובן ופשוט שאין מזה סתירה להמבואר בסוף שלפנ"ז מביא אותה – וכמבואר בלקו"ת בהעלותך שם דע"י כתישה, מרירות נפשו כו' הנ"ל, נמשך מבחי' חכמה – מו"ס, ויגמה"ר (וראה שם לה, ב), וכמו שנמשך בספירות הוא החמימות דמדת הרחמים (ת"ת).

(55) ועפ"ז מובן מה שהביא רש"י שם "על הכומר של ענבים (ולא זיתים), כי העיקר בענבים הוא הדחיקה כו' ע"ד ענין הקמטה והכווץ, כבפרש"י בכורות.

(56) לקו"ת בהר מ, ד. אוה"ת בראשית (כרך ר') תתשח, א.

(57) תהלים פ, ב. רש"י ומצו"ד שם.

(58) בלקו"ת ואוה"ת שם כי הרחמנות הוא מצד החמימות כי חס לבו בקרבו ומצוין בלקו"ת "וכמ"ש במ"א ע"פ הוהר במדבר כו". (ובאוה"ת) "ועי' ביאוה"ז פ' במדבר בענין ת"ת שנקרא מרור". והוא הביאוה"ז הדערה הבאה.

(59) ביאוה"ז (לאדמו"ר האמצעי) במדבר פו, א ואילך. וראה ביאוה"ז להצ"ע ע' תנא ואילך (וגם שם מובא "כי נכמרו רחמיו" דפרשתנו, כנ"ל

(*) ולהעיר דמש מצוין "ונמ"ש. בענין כי נכמרו רחמיו כו'.

- 1 של אהבה רבה אצל האדם במדות שבלבו⁶³, כנרמז
 2 ב"מכמר בישראל"⁶⁴.
 3 לאחר מכן יורד הענין עד לכדי "עור", שהוא
 4 לבוש⁶⁵. כלומר, עד לכחות ולענינים הרחוקים מעצם
 5 האדם, שגם שם נגרם "נתחממו" של גילוי אור⁶⁶,
- וכיון שהדבר נובע מרחמים, אשר בקו האמצעי,⁶
 הוא משפיע והופך שבמקום הענין של "נתחממו"⁷
 מתוך "רעב" כדלעיל, תהא מדה זו בקדושה, כלשון
 הנביא⁶⁷: לא רעב ללחם ולא צמא למים כי-אם לשמוע
 את דברי הוי".

(משיחת ש"פ מקץ תשל"ה)

הערה 43 הביאור בזה נפשוטו, כי עיקר ענין נתחממו הוא במדות שבלב.
 (65) וראה לקו"ת פנחס שם. שה"ש מג, ד. ועוד.
 (66) ולהעיר בדא"פ (שהסדר בפרש"י) לשון משנה ולשון ארמי
 (תלמוד) לשון מקרא, מרמז גם על (סדר) ההמשכה, ד'משנה' מדות
 והתחלתן – יגמה"ר, ותלמוד מוחין, ומקרא בעשי' (תניא פ"מ בהגהה
 נה, ב) – מפרע"ח. וראה גם שם פנ"ב. אגה"ק סכ"ו (קמד, א ואילך)).
 ולכן בפרש"י מסיים "במקרא" שהיא בעשי'.

(63) ראה לקו"ת בהעלותך שם (ל, ב. לא, א-ב), דמבחי' מו"ס
 ויגמה"ר הנ"ל נמשך בחי' אהבה רבה דאהרן בבני' להיות עין בעין יראו.
 (64) ראה לקו"ת פנחס (עז, ד ובכ"מ) דהתהוות הבשר היא מהדם
 שמשכנו בלב, ולכן בשר מורה על המדות שבלב ובלקו"ת בהעלותך
 (לא, ג ואילך וש"נ) דהבשר הוא מבחי' הגבורות ויסוד האש ונכלל
 בגבורות קדושה והיינו שע"ז נמשך התלהבות ורשפי אש האהבה כו'.
 ועפ"ז יובן מה שבלקו"ת ואוה"ת (שבערה 56), שמבואר דנכמרו רחמיו
 הוא מלי' חמימות מובא דנכמרו רחמיו "מלשון מכמר בשרא" (וראה לעיל

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד כסלו, תשי"ד
 ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נו"נ מוה"ר דוד נתן שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הנרות שמשמשים לחנוכה, ובטח ידוע לו פתגם אדמו"ר הצ"צ קרא לשמש
 ויזרח אור א"ת שמש אלא שמש, והרי גם השמש והירח נקי שמשים שבמרום.

ויה"ר מהשי"ת שיקויים גם בנו להזריח אור בסביבתנו כאו"א לפי יכולתו ומתוך הרחבת
 הדעת אמיתית.

ומצות שמונת ימים אלו יגיענו בקרוב ממש לביאת אחד המיוחד משמונת הרועים שהוא
 משיח צדקנו ולהגילוי הכנור של שמונת הנימין.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש להזריח אור.

נ"ב. מאשר הנני בזה בתודה ג"כ קבלת תשורתו הספר שובע שמחות ות"ח ת"ח על זה.

כדרכי מדי שנה בשנה נשען על מאמר הזהר אשר ענין של מצוה אצ"ל חנס, מוסג"פ
 המחאתי, און פארניצט דאס געזונטערהייט.